

Η ΟΡΓΗ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ

XΙΛΙΟΧΡΟΝΟΣ, περήφανος υψώνεται στην άκρη του δρόμου, μπροστά στο μεγάλο ξενοδοχείο που χτίστηκε για τους ξένους, ο γέρο πλάτανος. Πότε γεννήθηκε; Πώς ξέλεσε στο μεγάλο δρόμο με τάπηλά σπίτια; Σά νά τον πνίγη ο βρώμικος αέρας του δρόμου υψώνει τα κλαδιά του ολόϊσα, πάνω από τις άψηλές στέγες, διπλώντας νάγναντέψη την κορφή του βουνοῦ, που του κρυφογελάει από μακρυνά, κάτι νά κρυφοψιθυρίση στα σύννεφα. Βουίξει ο δρόμος, σέρνεται στα πόδια του ή άγορά λερωμένη, κι' αυτός σά νά μη θέλλη τίποτες νά δῆ, τίποτες νάκούση, ξένος, άδιάφορος, σάν από άλλον κόσμιο φερμένος, άργοκουνάει την κορφή του πάνω από τα κόκκινα κεραμίδια του ξενοδοχείου σά νά θέλλη νά ξεφύγη, νά τρέξῃ πέρα στα πλατειά, στα βαθυπράσινα ρουμάνια που του γνέφουνε από μακρυνά, λαχταρώντας νά σμήξουνε με τον ξενητεμένο άδερφό τους. Νά τους θυμάται τάχα μέσα στην πολιτεία;

Δίπλα του, στην άράδα, καμπόσες άκακίες, φυτεμένες για όμορφιά, φαντάζουνε σά μικρά παιδάκια μπρός στο γίγαντα. Με τα μάτια πάντα γυρισμένα στο βαθυπράσινο ρουμάνι, οὔτε τὸ συλλογιέται νά σκύψη νά ρίξῃ μιὰ ματιά στις ταπεινές του γειτονοπούλες. Τα σπίτια που χτίζονται γῦρο τον ζώσανε σιγά-σιγά κι' άξαφνα βρέθηκε φυλακισμένος σέ μιάν άσφυχτική φυλακή. Στα πόδια του σύρριζα άργοκυλάει ένα μικρό ρυάκι που βγαίνει θολό από την αυλή κάποιου σπιτιοῦ.

Μά ο σπιτονοικοκύρης με τα χρυσά δόντια, που γέρισε φτωγμένος χρυσάφι από την Άμερική, δέν τὸ θέλει με κανένα τρόπο τὸ μεγάλο δέντρο μπρός στο ξενοδοχείο του. Κ' ἔχει δίκιο. Του κόβει τὸν ἥλιο, του χαλάει τὴ φάτσα κι' ο καθένας ἔτσι δυσκολεύεται νά ζητήση κάμαρα. Αὐτός ξόδεψε χιλιάδες. Τα λεφτά ἔχουνε τόκο. Που θά τις βγάλῃ τόσες χιλιάδες; Ἐπειτα που άκούστηκε τέτοια θεόρατα δέντρα μέσα στην πόλη; Στην Άμερική φυτεύουνε δεντράκια και τα κλείνουνε σέ κάγκελα σιδερένια.

Ἔτρεξε, φώναξε. Ὁ Δήμαρχος ποῦ τοῦχε κιόλας βαπτίσει τὸ πρῶτο παιδί, σύμφωνος κι' αὐτὸς νὰ κοπῆ τὸ δέντρο. Σύμφωνη κι' ὅλη ἡ Πόλη. Τὰ μεγάλα δέντρα ἀσκημίζουνε. Κανείς δὲ βρέθηκε νὰ διαφεντέψη τὸ δέντρο. Κανείς δὲν τῶνοιωσε. Τί γύβρεθηκε νὰ διαφεντέψη τὸ δέντρο. Κανείς δὲν τῶνοιωσε. Τί γύβρεθηκε νὰ διαφεντέψη τὸ δέντρο. Κανείς δὲν τῶνοιωσε. Τί γύβρεθηκε νὰ διαφεντέψη τὸ δέντρο. Κανείς δὲν τῶνοιωσε.

— Μοῦ κόβει τὴ φάτσα τοῦ σπιτιοῦ μου, μοῦ χαλάει τὰ κεραμίδια. Ἐγὼ ξόδεψα λίρες μὲ τὴ χουῖφτα γι' αὐτὸ τὸ σπίτι καὶ σπίτι δὲν ἔχω, φώναζε ὁ Ἀμερικάνος ὅπου στεκότανε, μὲ τὰ πλατεῖα παπουτῖα καὶ τὴ χρυσὴ ἀλυσίδα.

Ἔνα πρῶτ' τέσσεροι ξυλοκόποι ἀκουμπήσανε τὰ τσεκούρια καὶ τὰ προῖονα τους στὴ ρίζα τοῦ δέντρου μαζί μὲ τὶς κάτες τους. Τί μελαχολικὰ μέρα! Ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος, βαρὺς!

— Αἱ, αἱ, θὰ τὸ κόψουνε, ἀλαλάξανε δυὸ-τρία μαθηταροῦδια μὲ τὰ βιβλία στὶς ἀμασκάλες, ποῦ πηγαίνανε κεῖνη τὴν ὥρα στὸ σχολεῖο νὰ μάθουνε γράμματα.

Μόνον ὁ πλάτανος δὲν ἔνοιωσε τίποτε. Σὰν ἀπὸ ἄλλον κόσμον φερμένος, ἀπέμεινε πάντα ξένος μέσα στὸν τόπον ποῦ γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε. Περὴφανος, ἀπλοϊκὸς σὰν ἀληθινὰ μέγας, δὲν ἔνοιωσε τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀμερικάνου. Σὰν εἶδε τοὺς ξυλοκόπους νόμισε πῶς γύρανε νὰ ξαποστάσουνε. Ἀπὸ τὸ βουνὸ ἔρχονται βέβαια, στὸ βουνὸ ξαναγυρίζουνε. Ἄν τοὺς παράγγελε νὰ ποῦνε χαιρετίσματα στὰ δέξερφια του ποῦ τὸν καρτεροῦνε! Καλοὶ ἀνθρώποι μοιάζουνε!

Σὰν εἶδε νὰ σηκόνουνε τὰ τσεκούρια τους καταπάνω του, ξεμανικωμένοι, ξεστήθιαστοι, ξιππάστηκε. Βρέ, μὴν ὄνειρεύεται; Ἡ κορὰ λεπίδα ἔλαμψε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὰ μάτια του κόκκινη σὰ βουτηγμένη στὸ αἷμα του.

Ἡ πρώτη τσεκουριά ἔπεσε ἀλύπτητα καὶ τὸ κρὺ σίδερον χώθηκε βαθειὰ στὸ κρέας του ποῦ ὁ Μακεδόνας τρόμαξε νὰ τὸ ξεκολλήσῃ.

— Τρελλάθηκε τοῦτος ὁ ἀνθρωπος; ψιθύρισε καὶ τίναξε μὲ τρόπο τὰ κλαδιά του.

Καμπόσα πουλιά, φωλιασμένα βαθειὰ, φτερουγίσανε τρομαγμένα. Τὸ πλῆθος τώρα εἶχε μαζωχτῆ γῦρον περιεργο. Τὰ μαθηταροῦδια ξεχάσανε τὸ σχολεῖο καὶ τὴ βίτσα τοῦ δάσκαλου ποῦ τὰ καρτεροῦσε. Ἀπὸ τὰ παραθύρια τους γυναῖκες παρακολουθοῦσαν τὸ θέαμα καὶ οἱ μαγαζάτορες ἀφήσανε τὴ δουλειὰ τους καὶ βγήκανε στὶς πόρτες νὰ ἰδοῦνε. Ὁ ἀστυνόμος ποῦ μελετοῦσε τὴ φημερίδα μ' ἕνα φλυτζάνι βαρυγλυκὸ μπισσὸτά του, πάνω στὸ στρογγυλὸ τραπεζάκι τοῦ ἀντικρυντοῦ καφενέ, κατέβασε πολλὰς φορὰς τὴ φημερίδα στὰ γόνατά του, περιεργος, ἀφήνοντας στὴ μέση τὸ κύριο ἄρθρον.

Γκούπ, γκούπ.

Ὁ ἴδρωτας ἄρχισε νὰ κατεβαίη στὰ πρόσωπα τῶν Μακεδόνων, ξεροψημμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο.

— Μὰ τί πάθανε τοῦτοι οἱ ἀνθρώποι; Τί ἔχουνε μαζί μου; Τί τοὺς ἔφταιξα τάχα; ρωτιέται ὁ πλάτανος καὶ δαγκώνεται ἀπὸ τὸν πόνο ποῦ τονὲ σφάζει.

Οἱ ξυλοκόποι δουλεύουνε ἀκούραστοι. Μιά στιγμή ἕνας σταμάτησε γιὰ νάκονισῇ τὸ τσικούρι· κι' ὁ πλάτανος ἀκούσε μὲ φρίκη τὸν κρῦν ἀχὸ τῆς λεπίδας. Φοβισμένος, ἀνήσυχος ἔγευρε χαμηλὰ τὸ κεφάλι του σὰ νάθελε νὰ βεβαιωθῇ καλύτερα. Δὲν ἔκανε λάθος. Μὰ γιατί δὲ βρίσκεται ὡς τόσο ἕνας νάρπάξῃ ἀπὸ τὰ χέρια αὐτῶν τῶν σκληρῶν ἀνθρώπων τὰ τσικούρια καὶ νὰν τὰ πετάξῃ μακριά; Πῶς μποροῦνε νὰ κάνουνε ὅλοι χάξι στὸ σκληρὸ θέαμα; Γιατί δὲ γελιέται. Ὅλοι χάξι κάνουνε, γελοῦνε, χαζεύουνε. Τοὺς βλέπει, μὰ ἡ περηφάνεια του δὲν τὸν ἀφήνει νὰ παρακαλέσῃ. Αὐτὸς ποῦ δὲν καταδέχτηκε μιὰ φορὰ νὰ χαμηλώσῃ τὴν κορφή του νὰ δῆ τί γίνεται κάτω στὸ δρόμο, ποιὸς περνάει, ποιὸς μπαίνει, ποιὸς βγαίνει στὰ μαγαζεῖα, πῶς νὰ γύρῃ τώρα τὸ κεφάλι σὲ παρακάλια;

Ὁρεὲ δουλεύουνε κ' ἡ δουλειὰ εἶναι ἀκόμα στὴ μέση. Ὡς τόσο τὰ μαθηταροῦδια ξεχάσανε ὀλότελα σήμερα τὸ δάσκαλο καὶ τὴ βέργα του. Κανένα δὲν κουνιέται νὰ φύγῃ. Ὁ κύκλος μεγαλώνει κ' οἱ μάγκες τῆς ἀγορᾶς βρῆκανε γλέντι.

Τώρα σκάφανε ἕνα λάκκο γῦρο στὴ ρίζα, ποῦ χάσκει σὰν τάφος. Ὁ πλάτανος ἔκλεισε τὰ μάτια του γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ πλῆθος ποῦ κάνει χάξι. Μόνο τὸ χτύπο τῶν τσικουριῶν ἀκούει κι' ὁ φοριχτὸς ἀχὸς ἀντηχάει πένθιμα μέσα στὴν καρδιά του. Δὲν τονὲ μέλλει ποῦ θὰ πεθάνῃ, αὐτὸς ποῦ εἶδε μὲ καταφρόνια τοὺς αἰῶνες νὰ περνοῦνε ἀπὸ πάνω του ἀνέγγιχτα. Ἄς ἔξερε μόνο γιὰ ποιόνε λόγο τοῦ φέρνουνται ἔτσι ἀλύπητα... Μὰ νὰ πεθάνῃ ἔτσι στὰ καλά καθούμενα, αὐτὸς ποῦ δὲν ἔφταιξε σὲ κανέναν! Μὴν τοὺς ἀρνῆθηκε ποτὲ τὸν ἥσκιο του, μὴ δὲ βρῆκανε πάντα τὰ πουλιά στέγη φιλόξενη στὰ κλαδιά του! Τί ἄλλο ζητᾶνε; Πῶς αὐτὸς δὲν παραπονέθηκε ποῦ τονὲ πνίξανε μὲ τὰ σπίτια ποῦ χτίσανε γῦρο του;... Ὅλα τάνοιωσε ὁ πλάτανος, μόνο τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀμερικάνου δὲν ἔνοιωσε!

Ἕνας ἀνθρώπος σκαρφάλωσε ἀψηλά, πολὺ ἀψηλά γιὰ νὰ δέσῃ κάποιον χοντρὸ σκοινὶ σ' ἕνα κλαδί. Τρεῖς ἀνθρώποι πιάσανε τὸ σκοινὶ ποῦ σούρθηκε χάμω, ἀνοιχτήκανε μακριὰ κι' ἀρχίσανε νὰ τραβᾶνε μὲ ὅλα τὰ μπορετά τους. Μὰ τὸ δέντρο ριζωμένο βαθεῖα κρατοῦσε.....

— Ἐχει ψυχὴ ἀκόμα, μουρμούρισε ὁ ἕνας Μακεδόνας καὶ κατέβασε τὸ τσικούρι του μ' ἕνα δυνατὸ ἀγκομαχητό, σκουπίζοντας τὸν ἴδρωτά του.

— Ἐφτάψυχος, εἶπε ἄλλος κοιτάζοντας μὲ θαυμασμὸ τὸ μορφο δέντρο.

Ἀλήθεια, ὁ πλάτανος δὲν εἶχε καμμιάν ὄρεξιν νὰ πεθάνῃ.

Ἐνοιωθε ἀκόμα τὸν ἑαυτό του τόσο γερό, τόσο διψοῦσε ἀκόμα γιὰ τὴ ζωή, ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψη πῶς ἦρθε ἡ ὥρα του νὰ πεθάνῃ. Γιατί νὰ πεθάνῃ αὐτὸς ποῦ νοιώθει τὴ δύναμη νὰ ζήσει ἄλλη μιὰ τόση ζωή! Τὸ μεγάλο τὸ ρῶτημα τοῦ πλακόνει τὴν ψυχὴ σὰ σύννεφο. Περήφανος, ἀπλοϊκὸς ρωτᾷ τὸν ἑαυτό του ἂν ἔφταιξε, καὶ μόνο τὴν ὀργὴ τοῦ Ἀμερικάνου δὲν ἔνοιωσε.

Ξαναπιάνουνε τὸ σκοινί, ἀνοίγουνται, στηλώνουνε χάμω τὰ πόδια τους, τραβᾶνε ἄγρια· μὰ ὁ πλάτανος δὲ θέλει νὰφήσῃ τὰ ὕψη του. Βλέπει τὴ ρίζα του σακατεμένη, νοιώθει πῶς δὲ στέκει στέρια στὰ πόδια του, κλονίζεται... Μὰ νὰ πεθάνῃ... Γιατί;..

— Ἐδῶ δεξιὰ χρειάζεται μερικὲς τοικουριές, λέει ὁ ἕνας.
Γιὰ μιὰ στιγμή τινάχτηκε κ' ἔρριξε τὰ μάτια του θολὰ σὰ νὰθελε νάποχαιρετήσῃ γιὰ τελευταία φορὰ τὸ βουνὸ ποῦ τὸν ἀντίκρυζε, τὸ βαθυπράσινο ρουμάνι ἐκεῖ κάτω μακρὰ... Δὲ νοιώθει καλὰ τὸν ἑαυτό του... Λιγοθυμᾷ... Μετρημένες οἱ στιγμὲς του...

Ὅλοι κρατοῦνε τὴν ἀνάσα τους. Τὰ γέλια πάφανε. Κανεὶς δὲ μιλάει. Κάτι μεγάλο, κάτι ἐπίσημο κρύβει ἡ στιγμή αὐτή, ἡ μοναδική... Ἐνα μυστήριον ἀπλώνεται στὸν ἥσυχον ἀέρα. Ἐνας ἥρωας ψυχομαχᾷ, χαροπαλεύει πάνω στὰ ψηλὰ Ἀλώνια.

— Τραβᾶτε, ἀκούγεται μιὰ φωνή.
Κάτι τρίζει. Τί κρούο τρίξιμο! Ποιὸς ξερριζώνει τὴν καρδιά τοῦ ἥρωα;.. Τὰ φύλλα ἀναφρικιάζουνε... Τραβᾶνε τὸ σκοινί... Ὅχι. Δὲ θέλω νὰ πεθάνω, λέει τὸ δέντρο, κ' ἐνῶ παλεύει νὰ κρατηθῇ στὰ πόδια του ὄρθιο, ἐκεῖνοι καρφωμένοι στὴ γῆς τραβᾶνε τὸ σκοινὶ ἀλύπητα.....

— Τὸ νοῦ σας τίς ἀκακίες, φωνάζει κάποιος.
Τρίζει τὸ δέντρο στὴ ρίζα, ἕνας κρούος ἤχος σκίζει τὸν ἀέρα, κάτι σὰν ὑστερνὸ παράπονον ἀκούγεται καὶ τὸ δέντρο γέρνει, γέρνει, ξαπλώνεται χάμω, ξανασηκόνεται, ξαναπέφτει μ' ἕνα βαρὺ ἀγκομαχητό, ἀναισθητό. Ξεψύχησε.....

— Νὰ πάρῃ ὁ διάλος! Πᾶνε οἱ ἀκακίες! Κ' εἶτανε μιὰ ὁμορφιά, φωνάζει ὁ Ἀμερικάνος βλέποντας τὰ φτωχὰ δεντράκια ποῦ τάλωσσε στὴν τραγικὰ πτώση του ὁ πλάτανος.

Ἀλαλάζουνε τὰ παιδιὰ, ὁρμοῦνε νὰ κυλιστοῦνε χαρούμενα μέσα στὰ πυκνὰ κλαδιὰ ποῦ μέσα ἀπὸ τίς τρυπίτσες τῶν φύλλων λὲς κείνη τὴ στιγμή πῶς βγαίνει ἀγάλια-ἀγάλια ἢ ὑστερνὴ ἀνάσα τοῦ δέντρου... Ἀνασαίνει ὁ Ἀμερικάνος σὰ νὰ τοῦφυγε ἕνα μολύβι ἀπὸ τὸ στήθος.

— Φάνηκε τὸ σπίτι μου, βρὲ ἀδερφέ! λέει ἱκανοποιημένος.

— Θεόρατο δέντρο, ψιθυρίζει ἄλλος, ἐνῶ τὰ παιδιὰ κυλιοῦνται ἀνάσκελα στὰ κλαδιὰ, κόβουνε κλάρες καὶ κυνηγοῦνται μὲ γέλια.

Τώρα ἀρχίζει τὸ λιάνισμα, ἐνῶ ἕνας χωροφύλακας δοκιμάζει νὰ διώξῃ τὰ παιδιὰ ποῦ ζουρλαθήκανε.

Νὰ κι' ὁ τρελλός! Μὲ τὰ μακρὰ, ξανθὰ μαλλιά του, ἀχτένιστος, κοιτάζει, γελᾷ ἠλίθια. Τὰ πανταλόνια του φαγωμένα, λασπωμένα σούρνουνται στὶς λάσπες καὶ τὸ λιγδιάρικο πουκάμισό του ἀνοιχτὸ ἀφήνει νὰ φαίνεται ὅλη ἡ κοιλιά του. Βλέπει τὰ παιδιά, ἀναγαλλιᾷ, σκάζει τὰ γέλια καὶ τρέχοντας ξαπλώνεται κι' αὐτὸς μέσα στὰ κλαδιά.

— Ἄ α α α! φωνάζουνε ὅλοι.

Σηκώνεται ὁ τρελλὸς τρομαγμένος, κοιτάζει τριγῦρο του φοβισμένα κι' ἄξαφνα τὸ βάζει στὰ πόδια. Τὰ παιδιά ἀπολυοῦνται πίσω του σὰν τὰ σκυλιά...

— Βαρᾶτε του μωρέ, φωνάζει ὁ Ἀμερικάνος κατορημένος στὰ γέλια.

Ἐπειτα ἦρθε ἓνα κάρρο νὰ πάρῃ τὰ κούτσουρα, ἐνῶ οἱ φτωχογυναικοῦλες σκυμμένες μαζεύουνε λαίμαργα τὰ πελεκούδια γιὰ τὴ φωτιά.....

Τώρα δὲν ἀπομένει τίποτε ποῦ νὰ θυμίζῃ τὸ δέντρο. Ἡ βροχὴ ἔπλυνε τὸ δρόμο καὶ μόνο ὁ λάκκος χάσκει πάντα γιομάτος ἀπὸ ἓνα ὑγρὸ κόκκινο σὰ νᾶναι τὸ αἷμα ποῦ τρεξε ἀπὸ τὸ δέντρο. Τὸ δέντρο ποῦ κανεὶς δὲν τὸ νοίωσε, ποῦ ζῆσε πάντα ξένο, μὲ τὰ μάτια γυρισμένα στὸν οὐρανὸ, κοντεύει νὰ ξεχαστῇ... Ὁ δρόμος ἀνάσανε, ἀλήθεια... Οἱ ἀκακίες καλόβολες, καταδεχτικὲς τρέμουνε στὶς ἀδύναμες ριζοῦλες τους, σὰν τίς φοβερίζει ἀπὸ ἀψηλὰ ὁ βορηᾶς.....

(1912)

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Κακογλωσσιᾶς καλλιτεχνῶν

- Καὶ τί ἔργον ἐξέθεσε ἔστην τελευταίαν Ἐκθεσιν;
- Θαρρῶ, μόνο τὴν προσωπογραφία τῆς γυναίκας του...
- Ἄ! γι' αὐτό, φαίνεται, τώρα τελευταίον ἡ πελατεία του ἠθέησε σημαντικά!...